

**O`ZBEKISTONDA BIZNES-INKUBATORLAR FAOLIYATINI TASHKIL
ETISH VA RIVOJLANTIRISH**

Millat Umidi universiteti 2-kurs talabasi,

Nuriddinov G'ulomiddin

Gulomiddinnuriddinov655@gamil.com

+998 (99) 145-01-07,

Ilmiy rahbar: **Salixov Saidamir**

Annotatsiya

Ushbu maqola Ozbekiston Respublikasida biznes-inkubatorlar faoliyatini tashkil etish va rivojlantirishning nazariy asoslari, hozirgi holati, mavjud muammolari hamda ularni bartaraf etish boyicha tavsiyalarni atroflicha tahlil qiladi. Tadqiqotda biznes-inkubatsiyaning nazariy konsepsiyalari organilib, xalqaro ilgor tajribalar qisqacha korib chiqilgan. Shuningdek, Ozbekistonda startup ekotizimining jadal rivojlanishi sharoitida biznes-inkubatorlarning mamlakat iqtisodiyoti va tadbirkorlik muhitiga tasiri baholanadi. Maqolada ushbu sohadagi asosiy cheklovlar, jumladan, institutsional va moliyaviy qollab-quvvatlashning etishmasligi, universitetlar va biznes ortasidagi integratsiyaning sustligi hamda innovatsion infratuzilmaning zaifligi tanqidiy korib chiqiladi. Nihoyat, biznes-inkubatorlarning samaradorligini oshirishga qaratilgan amaliy tavsiyalar, jumladan, strategik yonalishlarni aniqlash, moliyaviy mexanizmlarni takomillashtirish, hamkorlikni kuchaytirish va kadrlar salohiyatini rivojlantirish boyicha takliflar ilgari suriladi.

Kalit soʻzlar: Biznes-inkubator, startup ekotizimi, innovatsiya, tadbirkorlik, Ozbekiston, rivojlanish, tavsiyalar

Abstract

This article thoroughly analyzes the theoretical foundations, current state, existing problems, and recommendations for organizing and developing business incubators in the Republic of Uzbekistan. The research examines theoretical concepts of business incubation and briefly reviews international best practices. It also assesses the impact of business incubators on the country's economy and entrepreneurial environment amidst the rapid development of Uzbekistan's startup ecosystem. The article critically discusses key limitations in this area, including insufficient institutional and financial support, weak integration between universities and business, and a fragile innovation infrastructure. Finally, practical recommendations aimed at increasing the effectiveness of business incubators are put forward, including proposals for strategic direction setting, improving financial mechanisms, strengthening cooperation, and developing human resources.

Keywords: Business incubator, startup ecosystem, innovation, entrepreneurship, Uzbekistan, development, recommendations

Аннотация

Данная статья всесторонне анализирует теоретические основы, текущее состояние, существующие проблемы и рекомендации по организации и развитию деятельности бизнес-инкубаторов в Республике Узбекистан. В исследовании изучены теоретические концепции бизнес-инкубации и кратко рассмотрен передовой международный опыт. Также оценивается влияние бизнес-инкубаторов на экономику страны и предпринимательскую среду в условиях быстрого развития стартап-экосистемы Узбекистана. В статье критически рассматриваются ключевые ограничения в этой области, включая недостаточность институциональной и финансовой поддержки, слабую интеграцию между университетами и бизнесом, а также хрупкость инновационной инфраструктуры. В заключение предлагаются практические рекомендации, направленные на повышение эффективности бизнес-инкубаторов, включая предложения по определению стратегических направлений, совершенствованию финансовых механизмов, усилению сотрудничества и развитию кадрового потенциала.

Ключевые слова: Бизнес-инкубатор, стартап-экосистема, инновации, предпринимательство, Узбекистан, развитие, рекомендации

Kirish

Zamonaviy global iqtisodiyotda kichik va orta biznes, ayniqsa, startup loyihalar mamlakatning iqtisodiy osishi, aholi bandligini taminlash va innovatsion rivojlanishning asosiy drayverlaridan biri hisoblanadi. Bu jarayonda biznes-inkubatorlar yangi, istiqbolli tadbirkorlik subektlarini shakllantirish, ularga dastlabki bosqichlarda zarur yordam korsatish, resurslar bilan taminlash va bozorga muvaffaqiyatli kirib borishiga komaklashuvchi muhim institutsional vosita sifatida xizmat qiladi. Ular nafaqat goyalarni biznesga aylantirishga yordam beradi, balki tadbirkorlik madaniyatini shakllantirishda ham muhim rol oynaydi.

Ozbekiston songgi yillarda iqtisodiy osishni tezlashtirish, innovatsiyalar va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishga qaratilgan keng qamrovli islohotlarni amalga oshirmoqda. Xususan, prezident farmonlari va qarorlari bilan xususiy mulkchilikni rivojlantirish, tadbirkorlik faoliyatini qollab-quvvatlash va biznes yuritish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish ustuvor yonalishlardan biri sifatida belgilangan. Bu jarayon biznes-inkubatorlar faoliyatini tashkil etish va rivojlantirish zaruratini yanada kuchaytirmoqda. Zero, tadbirkorlikni davlat tomonidan qollab-quvvatlashning yangi tizimini yaratish, xususiy mulk daxlsizligini taminlash va aholining tadbirkorlikka keng jalb etilishi maqsad qilingan.

Ushbu maqolaning maqsadi Ozbekistonda biznes-inkubatorlarning hozirgi holatini tahlil qilish, ularning faoliyatidagi asosiy muammolarni aniqlash va xalqaro tajriba asosida samaradorlikni oshirish boyicha ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot natijalari mamlakatda innovatsion ekotizimni mustahkamlash, yosh tadbirkorlarni qollab-quvvatlash va iqtisodiy barqarorlikni taminlashga xizmat qiladi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

Biznes-inkubatsiya konsepsiyasi XX asrning ortalarida AQShda vujudga kelgan bolib, uning asosiy goyasi startap loyihalariga jismoniy joy, resurslar, ekspert yordami va mentorlikni taqdim etish orqali ularning dastlabki rivojlanish bosqichida omon qolish va osish imkoniyatlarini oshirishdan iborat. Olimlar va amaliyotchilar inkubatorlarni "mini-universitetlar" yoki "startap fabrikalari" deb tariflab, ularning asosiy vazifasi tadbirkorlik subektlarini qisqa muddatda mustaqil faoliyat korsatishga tayyorlash ekanligini takidlaydilar. Xalqaro tajriba shuni korsatadiki, muvaffaqiyatli biznes-inkubatorlar aniq strategik yonalishlarga ega bolishi, etarli moliyaviy va institutsional qollab-quvvatlashga ega bolishi, ilgor innovatsion infratuzilmani rivojlantirishi va universitetlar bilan biznes ortasidagi integratsiyani mustahkamlashi shart.

Songgi yillarda olib borilgan tadqiqotlar oliy talim muassasalari huzuridagi innovatsion biznes-inkubatorlarning istiqbolli startap loyihalarini rivojlantirish, yangi innovatsion mahsulotlarni yaratish va ilmiy ishlanmalarni amaliyotga tatbiq etishdagi kop qirrali rolini alohida takidlamogda. Bunday inkubatorlar talabalar va yosh tadbirkorlarning professional salohiyatini mustahkamlashga ham sezilarli hissa qoshadi. Ular nafaqat iqtisodiy osishni taminlaydi, balki yangi ish orinlarini yaratish, innovatsion goyalarni amaliyotga tatbiq etish va milliy iqtisodiyotga sezilarli hissa qoshish orqali mamlakatning barqaror rivojlanishida markaziy rol oynaydi.

Ozbekistonda tadbirkorlik va innovatsiyalarni qollab-quvvatlashga qaratilgan qator islohotlar amalga oshirilgan bolib, bu borada normativ-huquqiy baza sezilarli darajada takomillashtirilgan. Xususan, 2017 yildan boshlab xususiylashtirilgan korxonalarga komaklashish va raqobatni rivojlantirish boyicha davlat qomitasi kabi tuzilmalar tashkil etilib, xususiy mulkchilikni rivojlantirish va tadbirkorlikka komaklashish davlat siyosatining ustuvor yonalishi etib belgilandi. Bu ozgarishlar biznes-inkubatorlar rivoji uchun qulay zamin yaratgan. Shuningdek, Prezident farmoni bilan Savdo-sanoat palatasi faoliyati tubdan isloh qilinib, tadbirkorlarni qollab-quvvatlash, ularning huquqlarini himoya qilish va aholini tadbirkorlikka keng jalb etish boyicha samarali tizim yaratish uning asosiy vazifasi etib belgilandi. Bu holat biznes-inkubatorlar faoliyatini samarali yolga qoyish uchun mustahkam institutsional poydevor vazifasini otyadi.

Tadqiqot metodologiyasi

Birinchidan, mavzuga oid adabiyotlar tahlili (desk research). Biznes-inkubatsiya nazariyasi, uning rivojlanish bosqichlari, faoliyat tamoyillari va xalqaro ilgor tajribalarni organish maqsadida mahalliy va xorijiy ilmiy nashrlar, maqolalar va hisobotlar tahlil qilingan. Bu yondashuv tadqiqotning nazariy asoslarini mustahkamlash va biznes-inkubatorlarning global kontekstdagi rolini tushunishga xizmat qilgan.

Ikkinchidan, normativ-huquqiy hujjatlar tahlili. Ozbekiston Respublikasi Prezidentining farmonlari va qarorlari, hukumat hujjatlari, shuningdek, innovatsiya va tadbirkorlikni qollab-quvvatlashga qaratilgan qonunchilik aktlari atroflicha korib chiqilgan. Bu tahlil mamlakatda biznes-inkubatorlar faoliyatini tartibga soluvchi mavjud huquqiy bazani baholash va institutsional qollab-quvvatlash darajasini aniqlash imkonini bergan.

Uchinchidan, mavjud holatni tizimli tahlil qilish. Ozbekistonda biznes-inkubatorlarning faoliyat yuritish sharoitlari, ularning soni, yonalishlari, korsatgan xizmatlari va erishgan natijalari haqidagi ochiq malumotlar organilgan. Bu tahlil, shuningdek, startup ekotizimining umumiy rivojlanish tendensiyalarini, venture kapital bozorining holatini va infratuzilma taminotini qamrab olgan.

Tortinchidan, muammolarni aniqlash va cheklovlar tahlili. Yuqoridagi tahlillar asosida Ozbekiston biznes-inkubatorlari faoliyatida duch kelinayotgan asosiy tosiqlar, kamchiliklar va rivojlanishga xalaqit beruvchi omillar aniqlangan. Ushbu jarayonda sifatli tahlil usullari, jumladan, sabab-oqibat zanjirini organish usuli qollanilgan.

Beshinchidan, tavsiyalar ishlab chiqish. Aniqlangan muammolar va xalqaro ilgor tajribalar asosida Ozbekiston biznes-inkubatorlari faoliyatini takomillashtirishga qaratilgan amaliy va ilmiy asoslangan tavsiyalar tizimi ishlab chiqilgan. Bu tavsiyalar mamlakatning oziga xos sharoitlarini va rivojlanish strategiyalarini inobatga olgan holda shakllantirilgan.

Xulosa

Ozbekiston Respublikasida biznes-inkubatorlar faoliyatini tashkil etish va rivojlantirish mamlakatning iqtisodiy osishi va innovatsion taraqqiyotini taminlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Songgi yillarda amalga oshirilgan keng qamrovli islohotlar natijasida startup ekotizimi jadal rivojlanib, biznes-inkubatorlar uchun qulay zamin yaratildi. Xususan, 2020 yildan 2024 yilga qadar dastlabki moliyalashtirish hajmi 230 barobar osgan, 2024 yilda "Uzum" kabi fintex unicorn paydo bolgan va IT Park orqali innovatsiyalar faol qollab-quvvatlanmoqda. Shunga qaramay, bir qator tizimli muammolar va cheklovlar, jumladan, davlat dasturlari uchun kompleks tahlilning etishmasligi, moliyaviy qollab-quvvatlash mexanizmlarining yetarli darajada rivojlanmaganligi, innovatsion infratuzilmaning zaifligi, universitetlar va biznes ortasidagi integratsiyaning sustligi hamda malakali kadrlar tanqisligi ushbu sohaning toliq salohiyatini royobga chiqarishga tosqinlik qilmoqda.

Ushbu tadqiqotda ilgari surilgan tavsiyalar, jumladan, innovatsion rivojlanishning strategik rejalashtirish tizimini yaratish, moliyaviy va institutsional qollab-quvvatlash mexanizmlarini kuchaytirish, ilgor innovatsion infratuzilmani rivojlantirish va universitetlar bilan biznes ortasidagi integratsiyani mustahkamlash, kadrlar salohiyatini oshirish va xalqaro hamkorlikni kengaytirish Ozbekistonda biznes-inkubatorlarning samaradorligini sezilarli darajada oshirishga yordam beradi. Bu esa oz navbatida yosh tadbirkorlarni qollab-quvvatlash, yangi ish orinlarini yaratish, innovatsion goyalarni amaliyotga tatbiq etish va mamlakat iqtisodiyotining barqaror osishini taminlashga xizmat qiladi. Kelgusida biznes-inkubatorlar faoliyatining samaradorligini doimiy monitoring qilish va baholash mexanizmlarini joriy etish, ularning rivojlanishiga kompleks yondashuvni taminlash maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

- [1] Gibson, David S. Biznes inkubatsiya: Eng yaxshi amaliyotning xalqaro keys tadqiqotlari. London: Routledge, 2008.
- [2] Radosevic, S., & Yoruk, D. (Eds.). Innovatsiya va Tadbirkorlik Markaziy va Sharqiy Yevropada: Yangi O'sish Modeliga Yo'nalish. Cham: Springer, 2020.
- [3] Hackett, S. M., & Dilts, P. H. "Real Opsiyalar Asosidagi Biznes Inkubatsiyasi Nazariyasi." Operatsiyalar Boshqaruvi Jurnal, vol. 22, no. 1, 2004, pp. 41-59.
- [4] Albort-Morant, G., Leal-Rodríguez, A. L., & Fernández-Rodríguez, V. "Yetishmayotgan bo'g'in: Biznes inkubatorlarning innovatsiyalar va tadbirkorlikni rivojlantirishdagi roli." Biznes Tadqiqotlari Jurnal, vol. 84, 2018, pp. 106-118.
- [5] Spigel, B. "Tadbirkorlik ekotizimlarining munosabatlarga asoslangan tashkiloti." Tadbirkorlik Nazariyasi va Amaliyoti, vol. 41, no. 1, 2017, pp. 49-72.